

Druhou cestou je ještě užší sepětí s činností Evropské komise, která zvládá pracovat s elektronickými důkazy v soudních věcech na vysoké úrovni, aniž by výše uvedené instituty činily výraznější problém. Nutno podotknout, že podobné sepětí je nezbytné na všech úrovních, zahrnující i orgány, rozhodující o opravných prostředcích proti rozhodnutím soudního úřadu.

8. Literatura

Rozhodnutí ÚOHS č.j. S 72/01-1810/04-ORP ze dne 29. 3. 2004 „Benziny“

Rozhodnutí ÚOHS č.j. S222/06-3113/2007/710 ze dne 9. 2. 2007 „PISU/GISU“

Věc Nexans France v Commission C-37/13P, vedená před Evropskou komisí

Rozhodnutí EK Akzo Nobel – C(2006) 1766 z 3. května 2006

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Leniency program ÚOHS, momentálně přepracováván v souvislosti s novelou ZOHS účinnou od 1. 12. 2012

Explanatory note EK ze dne 18. 3. 2013, dostupná na http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/explanatory_note.pdf citováno dne 24. 4. 2013

innovation. Initially, patent law and its basic concepts will be introduced as such. This chapter will be followed by analysis of limitations that patent owners have to face and deal with. Further, strategies of various subjects on the patent market will be examined. Finally, the article will briefly review discussion about the future of patent law.

Key words

patent, intellectual property, patent claims, patent strategy, patent pools, patent licensing

1. Úvod

Technická inovace, výzkum a vývoj představují v současnosti základní hybatele národních ekonomik států na celém světě. Tzv. inteligentní růst („smart growth“) orientující se na podporu znalostí, inovací, vzdělávání a digitální společnosti tvoří jeden z pilířů ekonomické strategie EU pro období do roku 2020 (Europe 2020 Strategy).¹ V souvislosti s orientací společnosti na technické inovace roste rovněž význam a úloha práva duševního vlastnictví. Zejména se však jedná o patentové právo, jehož význam spočívá především v poskytnutí podnětů a záruk investorům do nových technologií. Toto odvětví práva poskytuje vynálezům a investorům vlastním patent specifický aparát pro dosahování vlastních cílů na trhu s novými technologiemi.

Cílem tohoto článku je představit strategické způsoby využívání současného patentového práva obchodními společnostmi. Patenty v současné době neslouží pouze jedinému účelu, tj. jako potvrzení o výlučném právu k vlastnímu vynálezu, ale jsou využívány v rámci nejrůznějších obchodních strategií. Při budování patentového portfolia by být měla každá společnost s těmito strategiemi obeznána a zároveň by si měla být vědoma omezení, která s patenty souvisejí a vycházejí ze samotné podstaty a konstrukce systému patentového práva. Rovněž je nutno znát alternativy k patentové ochraně a hranice při strategickém využívání monopolu, který právo udělením patentu garantuje. V určitých případech se totiž tyto strategie dostávají do rozporu s jiným odvětvím práva, a to s právem na ochranu hospodářské soutěže.

Tento článek by měl čtenáři poskytnout základní přehled o výše zmiňovaných problémech. Nejprve představí základní principy patentového práva, dále se bude věnovat omezením, se kterými se potýkají přihlašovatelé a vlastníci patentů a následně budou představeny jednotlivé strategie, které mohou vlastníci patentů využít. Pozornost bude v této souvislosti věnována i kolizi těchto strategií s právem na ochranu hospodářské soutěže, a to zejména v případech uzavírání tzv. patentových dohod (angl. „patent pools“). V závěru bude stručně nastíněna budoucnost patentového práva a trendy, jejichž prosazování patentové právo nyní čelí.

Patentové právo a jeho strategické využití

Alžběta Krausová*

Abstrakt

Cílem tohoto článku je představit strategickou roli, kterou hraje patentové právo při rozvoji ekonomiky, která je v současné době zaměřena především na výzkum, vývoj a technické inovace. Úvodem bude představeno patentové právo a jeho základní koncepty jako takové. Následně bude pozornost věnována omezením, se kterými se vlastníci patentů potýkají. Dále budou představeny strategie, které využívají různé subjekty na trhu s patenty. V závěru se článek stručně zaměří na diskusi o budoucnosti patentového práva.

Klíčová slova

patent, duševní vlastnictví, patentové nároky, patentové strategie, patentové dohody, licencování patentů

Abstract

The aim of this article is to introduce strategic role of patent law in the development of economics that is currently focused especially on R&D and technical

* Mgr. Alžběta Krausová vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity (2007). Během studia pracovala v advokátní kanceláři JUDr. Klára Veselá-Samková (2005-2007). Po jeho skončení byla zaměstnána jako vědecko-výzkumný pracovník pro Interdisciplinární centrum pro právo a technologie Katolické univerzity v Leuvenu v Belgii (2007-2008), kde se podílela na projektu SERENITY (System Engineering for Security and Dependability). Od září 2009 je doktorkou studentkou na PrF MU. Od září 2010 pracuje jako externí lektorka pro Fakultu Informatiky ČVUT. Od ledna 2012 studuje patentové právo v Haifě v Izraeli. Email.: betty.krausova@seznam.cz

1 EUROPA – PRESS RELEASES: Press Release – Europe 2020: Commission proposes new economic strategy in Europe [online]. 2010 [cit. 8. 12. 2012]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-225_en.htm?locale=en.

2. Obecně o patentovém právu

Patentové právo je, obecně řečeno, právním prostředkem ochrany investic jedinců a společností do výzkumu a vývoje nových přístrojů, postupů a metod. Jako takové tedy přispívá nejenom samotným vynálezům, ale celé společnosti, která následně těží z výsledků jejich práce. Patentové právo hraje významnou roli při šíření znalostí a transferu a komercializaci nových technologií.²

Aby poskytlo podnět vynálezům hledat konkrétní aplikace nových myšlenek či originální řešení technických problémů, poskytuje právo vynálezům možnost chránit svůj vynález na základě jeho registrace. Obecně je ve světě ochrana poskytována pomocí právně vynutitelné možnosti vyloučit ostatní z užívání jimi nalezeného řešení, a to po přesně stanovenou dobu 20 let.³ V USA představuje možnost vyloučit ostatní z užívání patentové technologie jediný skutečný právní titul (35 U.S.C. § 154, odst. 1). Toto právo má negativní povahu. Zahrnuje možnost zamezit ostatním subjektům ve vyrábění, importování, prodávání a jiném využívání patentovaného vynálezu, ovšem nedává svému majiteli automaticky právo vlastní vynález použít. Důvodem je zejména ochrana před používáním vynálezů, jejichž využití je zakázáno právními předpisy.

V České republice je právní úprava odlišná. Majiteli patentu zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích⁴ výslovně uděluje právo „využívat vynález, poskytnout souhlas k využívání vynálezu jiným osobám, nebo na ně patent převést“ (§ 11, odst. 1). Dále zákon majitele chrání výslovným zákazem přímého a nepřímého využívání patentu bez souhlasu jeho majitele (§ 13 a § 13a). Přímým využíváním patentu je v tomto případě např. vyrábění a dodávání samotného předmětu patentu, zatímco nepřímým využíváním je umožnění výroby předmětu patentu jinou osobou dodáním podstatných a specifických částí pro takovouto výrobu. Práva majitele patentu jsou však na druhou stranu omezena vůči osobám, které využívají vynález uvedený na trh v ČR s jeho souhlasem (§ 13b). V takovémto případě totiž dochází k tzv. vyčerpání práv. Práva majitele patentu jsou však omezena ještě dále, a to v případech vyjmenovaných v § 18 zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích. V této souvislosti je zajímavé zmínit alespoň dva případy omezení: prvním je omezení práv majitele patentu k takové činnosti, při níž je vynález používán k neobchodním účelům (toto omezení by teoreticky mohlo vést k výraznému poškození ekonomických zájmů majitele patentu např. v případech, kdy by patent využívala nezisková organizace a poskytovala určitý produkt zdarma); druhým případem je omezení práv majitele v případě, kdy je patentovaná metoda nebo substance využita „při individuální přípravě léku

v lékárně na základě lékařského předpisu včetně nakládání s lékem takto připraveným.“⁵ Důvodem pro toto omezení je zřejmě nadřazenost ochrany zdraví a života nad ochranou ekonomických zájmů.

Co se týče ochrany před využíváním patentovaných vynálezů způsobem zakázaným právními předpisy, zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích nepodává žádné výslovné vodítko. Pouze stanoví, že zákaz patentování vynálezu z důvodů rozporu s veřejným pořádkem nebo dobrými mravy nelze vyvodit z toho, že využití vynálezu zakazují právní předpisy.⁶ S ohledem na povahu českého právního řádu tak lze předpokládat, že obecné právo majitele patentu využívat svůj vynález je omezeno specifickými předpisy.

Pro udělení patentu musí vynález splňovat několik podmínek. Na území Evropy jsou tyto podmínky regulovány jednotně, a to na základě multilaterální mezinárodní Evropské patentové úmluvy.⁷ Tuto úmluvu uzavřelo v Mnichově v roce 1973 pouze několik evropských států. Postupně však k úmluvě přistoupily další země a v současné době pokrývá úmluva prakticky celé území Evropy. Česká republika je členským státem od 1. července 2002.⁸

Aby byl vynález patentován v České republice, musí splnit tři kritéria: vynález musí být nový (tj. není součástí stavu techniky, kterým je vše, co bylo zveřejněno nebo veřejně používáno a známo až do okamžiku podání přihlášky patentu), musí být výsledkem vynálezové činnosti (tj. odborník v dané oblasti by nechápal přihlašované řešení jako samozřejmé řešení existujícího problému s ohledem na stav techniky nebo poznání) a vynález musí být průmyslově využitelný (tj. předmět vynálezu může „být vyráběn nebo jinak využíván v průmyslu, zemědělství nebo jiných oblastech hospodářství“).⁹ Patentovat nelze určité typy výsledků duševní činnosti vyjmenované v § 3, odst. 2 zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích. Konkrétně se jedná o objevy, vědecké teorie a matematické metody, estetické výtvořky, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i programy počítačů a podávání informací. Dále jsou z patentovatelnosti vyloučeny vynálezy, které jinak splňují všechny náležitosti, ale přiči se veřejnému pořádku nebo dobrým mravům. Patenty se neudělují ani „na odrůdy rostlin a plemena zvířat nebo v zásadě biologické způsoby pěstování rostlin či chovu zvířat.“¹⁰ Za průmyslově využitelné a tedy patentovatelné se nepovažují „způsoby chirurgického nebo terapeutického

5 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 18, písm. c).

6 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 4, písm. a).

7 Úmluva o udělování evropských patentů (Evropská patentová úmluva) z 5. října 1973 revidovaná aktem revidujícím článek 63 EPÚ ze 17. prosince 1991 a Revizním aktem EPÚ z 29. listopadu 2000. In: *Úřad průmyslového vlastnictví* [webové stránky]. Úřad průmyslového vlastnictví [cit. 11. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/evropska-patentova-umluva-%28epc%29.html>.

(angl. European Patent Convention)

8 *EPO: Member states of the European Patent Office* [online]. 2011 [cit. 8. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.epo.org/about-us/organisation/member-states.html>

9 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 7.

10 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 4, písm. b).

2 LANGINIER, C., MOSCHINI, G. C. The Economics of Patents: An Overview [online]. 2002 [cit. 10. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.card.iastate.edu/publications/DBS/PDFfiles/02wp293.pdf>

3 Určitými strategiemi je možno ochranu vynálezu fakticky výrazně prodloužit. Zejména se jedná o udržování patentové přihlášky tzv. „naživu“ pomocí doplňujících podání před samotným udělením patentu

4 Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál veřejné správy* [právní informační systém]. Portál veřejné správy [cit. 11. 12. 2012]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan>

ošetřování lidského nebo zvířecího těla a diagnostické metody používané na lidském nebo zvířecím těle.¹¹

Patentové právo jako takové má kromě předpokládaných pozitivních účinků stimulace inovace a rozvoje¹² však i negativní dopady na společnost. Studie Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (angl. OECD) týkající se patentů a inovací a jejich vlivu na tvoření legislativy¹³ uvádí, že často dochází k udělování patentů, které se vyznačují buď velmi nízkou úrovní novosti, nebo přehnaně širokým zněním patentových nároků. Takovéto patenty pak umožňují svým majitelům žádat nepřiměřeně vysoké licenční poplatky či prodej produktů spotřebitelům za nepřiměřeně vysoké ceny. Dalším důsledkem pro společnost je nemožnost provádět v mnoha zemích výzkum s pomocí patentovaných základních technologií a výzkumných metod. V České republice lze toto omezení překonat pomocí výjimky užití patentu pro neobchodní účely.

Přestože se s ohledem na předchozí text může zdát, že žádost o vydání patentu je poměrně snadnou záležitostí řídicí se základními pravidly o patentovatelnosti, jedná se ve skutečnosti o velmi složitý proces, při kterém žadatelé narážejí na specifická omezení. Už ve fázi žádání o patent je třeba uvažovat strategicky a vzít v potaz obchodní cíle společnosti. Podání žádosti je velmi nákladnou záležitostí, a proto je třeba nejprve se seznámit s omezeními provázejícími patenty tak, aby žadatel co nejvíce eliminoval případný neúspěch či ztrátu.

3. Patenty a jejich omezení

Praktická realizace myšlenky ochrany investice do produkce nových vynálezů pomocí práva naráží na přirozenou bariéru danou fungováním práva. Ochrana vynálezce tedy není v žádném případě absolutní a kromě omezení práv vynálezce samotným zákonem v zájmu ochrany společnosti, se vynálezce a jeho patentový zástupce potýkají s požadavkem samostatně si stanovit, na co si vynálezce klade nárok. Při podávání žádosti o patent je nutno pečlivě zvážit formulaci patentových nároků, které definují, co přesně se rozumí patentovaným vynálezem a kam až tedy sahá ochrana. V případě nepřesně, příliš úzce nebo naopak příliš široce formulovaných patentových nároků (angl. patent claims), tj. popisu nezbytných prvků vynálezu, se žadatel nejprve vystavuje riziku zamítnutí žádosti úřadem a následně, v případě udělení patentu, možnosti soutěžitelů buď zneplatnit patent nebo tzv. „designing around“. V druhém případě

se jedná o takové jednání, kdy konkurenční společnost zkopíruje patentovaný produkt či metodu, ovšem učiní tak způsobem, při němž změní alespoň jednu charakteristiku vynálezu a s ohledem na vydaný patent tak neporušuje nárok majitele patentu původního vynálezu. Špatně formulované patentové nároky tak mohou znehodnotit celý patent a proměnit investovaný kapitál do výzkumu, vývoje a žádosti o patent v absolutní ztrátu. Praktická formulace patentových nároků je složitý a náročný proces, při kterém patentový zástupce ve spolupráci s vynálezcem hledají nejmenší společný jmenovatel, který bude pokrývat vynález, zamezí konkurenci kopírovat vynález změnou některé z charakteristik a zároveň bude ilustrovat novost a bude dostatečně jasný pro osobu, která o udělení patentu rozhodne.

Dalším problémem, se kterým se žadatel o patent potýká, je omezení, které je zakotveno v samotném systému patentového práva. Žadatel může získat patent pouze na vynález, který je nový, tj. není součástí stavu techniky. V systému patentového práva však bohužel existuje období, kdy není jasné, co je stavem techniky. Po podání žádosti o patent je přihláška neveřejná a až po nějaké době publikována. Po udělení patentu se daný vynález stává součástí techniky zpětně k datu podání přihlášky. V případě, že vynálezce žádá o vydání patentu na vlastní vynález, který je ovšem shodný s vynálezem, na nějž již byla podána přihláška, může se setkat se zamítnutím s odkazem na nedostatek novosti vynálezu. Tento vynálezce přitom mohl investovat do předběžného průzkumu o existenci patentu na podobnou technologii či metodu, ale vzhledem k faktu, že patentová žádost nebyla zveřejněna okamžitě, ale až se zpětným účinkem, tak tento vynálezce bohužel marně vynaložil finanční prostředky.

Dalším aspektem, který musí žadatel zvážit, je geografická působnost patentu. Patenty se zatím vydávají pro každý stát odděleně. Patentová ochrana se tedy poskytuje jen ve státech, v nichž vynálezce o vydání patentu požádal. Ve fázi podávání přihlášky musí tedy vynálezce zvážit své obchodní cíle a strategie expanze na zahraniční trhy. V případě, že požádá o patent pouze v jednom státě, mohou po vydání patentu ostatní zahraniční subjekty daný vynález zkopírovat a vyrábět či dodávat do zemí, ve kterých vynález patentován není. Dalším problémem je fakt, že po vydání patentu na vynález v jednom státě již není možné požádat o další patent v jiném státě, protože vynález postrádá novost. Byl již publikován a stal se tak součástí celosvětového stavu techniky. Fakt, že je patent vydán v jiném jazyce, na celé záležitosti nic nemění.

Publikace o technologii v jiném jazyce a jiné zemi také představuje jednu z komplikací při žádání o patent. Při určení stavu techniky se bere v potaz celosvětový stav. Na druhou stranu je samozřejmé, že osoba rozhodující o vydání patentu nemůže být fakticky informována o každé jednotlivé publikaci. Po vydání patentu se může stát, že některý ze soutěžitelů, který bude chtít využívat danou technologii bez placení licenčních poplatků, se bude snažit o zneplatnění patentu tím, že vyhledá publikaci v jiném jazyce a zpochybní tak původní vydání

11 Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 3, odst. 4.

12 Přes tento obecně přijímaný předpoklad některé studie uvádějí, že patentové právo nehraje při rozhodování o uskutečnění investic do výzkumu a vývoje žádnou nebo jen velmi nepatrnou roli a že ekonomický rozvoj nemá vliv na formování patentového práva. Viz např. MOSER, Petra. How Do Patent Laws Influence Innovation? Evidence from Nineteenth Century World Fairs [online]. 2003 [cit. 10. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4132712>; nebo CULLIS, Roger. *Patents, Inventions and the Dynamics of Innovation. A Multidisciplinary Study*. Glos : Edward Elgar Publishing Limited, 2007. 333 s. ISBN 978 1 84542 958 4. str. 164.

13 OECD. Patents and Innovation: Trends and Policy Challenges [online]. 2004 [cit. 10. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/science/scienceand-technology/policy/24508541.pdf>. s. 8.

patentu. Zejména v USA se jedná o běžnou praxi a nástroj pro poškození konkurence. Těto situaci však bohužel není možno zcela předejít.

Z výše uvedeného je zřejmé, že patentové právo se potýká s řadou problémů a žadatelé o patent a následně i majitelé patentů často čelí nejisté situaci. Na druhou stranu, právo jim poskytuje mnoho možností, jak strategicky využít vlastních patentů. Následující kapitola popíše některé z těchto způsobů.

4. Strategie ve využívání patentů

Obchodní strategie společnosti ovlivňuje, jakým způsobem její management využívá vlastní duševní vlastnictví a nehmotné statky. Tradiční pojetí podnikání, kdy společnost vyrábí a dále prodává určitý hmotný produkt, se v současnosti stalo pouze jedním z mnoha obchodních modelů. Alternativní obchodní modely stále častěji začínají využívat duševního vlastnictví jako hlavního zdroje příjmů. Při tomto druhu podnikání by měla obchodní společnost věnovat speciální pozornost tzv. strategickému managementu aktiv duševního vlastnictví a zajistit, aby dosáhla alespoň jednoho z následujících cílů:¹⁴ 1) ochrany produktů společnosti, vlastního druhu obchodní činnosti a příjmu pomocí potlačení soutěžitelů a zajištěním ochrany před zásahem do vlastních práv, 2) zajištění příjmu hotovosti prostřednictvím udělení práv k patentu nebo licencování patentů, 3) získání legitimního monopolu na určitou technologii, 4) ochrany vlastních investic do výzkumu a vývoje, a/nebo 5) vytvoření portfolia zajišťujícího výhodnou vyjednávací obchodní pozici.

Zajištění tvorby příjmu ve formě hotovosti představuje základní cíl každé obchodní společnosti. Kromě výroby vlastních produktů však daného cíle může společnost dosáhnout licencováním vlastních patentů, případně celého portfolia. Při licencování je však nutno zvážit, za jakým účelem je licence poskytována. Majitel patentu by měl zajistit, aby licencováním nevhodnému subjektu nebo za nevhodných podmínek nedošlo ke zhoršení jeho vlastní finanční situace nebo pozice na trhu. Takováto rizika nemusí být okamžitě zjevná, a proto je potřeba vždy zvážit dlouhodobou strategii podniku. Existují různé důvody, proč licencovat své duševní vlastnictví a literatura uvádí následující důvody:¹⁵ zajištění dalšího zdroje příjmů, vytvoření nových produktů a obchodních příležitostí, vlastní specializace pouze na rozvoj technologie a využití financí z komercializace produktů nabyvatelem licence, zdržení vstupu nových soutěžitelů na trh, získání přístupu k patentovým portfoliím jiných podniků na základě vzájemného licencování (angl. cross-licensing), vytvoření nového standardu v technologické oblasti, anebo k realizaci vzdělávacího efektu.

S ohledem na vlastní strategické cíle podniky zvažují získání licence z následujících důvodů:¹⁶ udržení

tempa s konkurencí, dosažení technologické diverzifikace a případné zajištění nových obchodních příležitostí, získání přístupu k nezbytným patentům (např. těm, které tvoří standard v určité oblasti), anebo pro rozšíření možností vlastní inovace.

Uvedené důvody pro udělení nebo získání licence naznačují, že se v oblasti patentů otevírá velké hrací pole. Za zmínku zde stojí především několik strategií, které mohou výrazně ovlivnit ekonomický úspěch soutěžitelů v určité technologické oblasti.

První strategií, která výrazně ovlivňuje hospodářskou soutěž, je uzavírání strategických partnerství a vzájemné licencování patentů. Podniky, které si mezi sebou poskytnou přístup k patentovým portfoliím za výhodných podmínek, ale odmítnou tento přístup ostatním, ve skutečnosti vytváří právní bariéru ostatním podnikům, které by chtěly vstoupit na trh. Zvláštním případem strategických partnerství jsou tzv. patentové dohody (angl. patent pools). V podstatě se jedná o uskupení podniků, které vlastní klíčové patenty nutné pro využívání nebo vývoj určitých technologií. Účelem těchto patentových dohod je však usnadnit produkci určitých výrobků skládajících se z různých patentovaných komponent. Podnik, který chce například vyrábět bezpečnostní dveře obsahující nejrůznější prvky, by tak musel kontaktovat mnoho majitelů patentů a získat velké množství licencí, aby tyto dveře mohl vůbec vyrábět. Patentové dohody tak snižují administrativní náklady tím, že nabyvateli poskytnou balíček licencí nutný pro výrobu jeho produktu.

Přestože se toto řešení může zdát na první pohled ideální, je ovšem z hlediska hospodářské soutěže také zneužitelné. Velké podniky, které vlastní potřebné, ovšem vzájemně nesoupeřící patenty mohou vytvořit takovouto patentovou dohodu, vybrat si partnery patentové dohody a poskytnout balíček licencí za velmi nízkou cenu. Fakticky tím však vyloučují z hospodářské soutěže společnosti, které poskytují konkurenční technologii k některým patentům obsaženým v patentové dohodě, protože nabyvatelé licenčního balíčku ztrácejí motivaci získat licenci na jednotlivou konkurenční technologii od jiného majitele patentu. Tito majitelé vyloučení z patentové dohody pak ekonomicky trpí nedostatečným zájmem potenciálních zájemců o licenci. V této situaci však vyloučení majitelé patentů nejsou bezbranní. Mohou požádat Úřad na ochranu hospodářské soutěže o přezkoumání takovéto dohody. V České republice není praxe patentových dohod výrazně využita. V USA byl však již vyvinut systém pro posuzování podobných dohod a jejich vlivu na hospodářskou soutěž. Mezi kritéria legálnosti dohody patří například otevřenost či uzavřenost dohody (možnost stát se smluvní stranou), vstupní kritéria, nebo vnitřní struktura dohody, kdy se posuzuje, zda dohoda obsahuje komplementární technologie týkající se všech prvků nutných pro vytvoření koncového produktu, nebo zda je některý majitel patentu pro určitou technologii neoprávněně zvýhodněn.

Další významnou strategií pro využití vlastních patentů je jejich prosazení jako povinných standardů v určité technologické oblasti. Majitel patentu určeného

14 GLAZIER, Stephen C. *Patent Strategies for Business*. 2. vyd. Rochester : Euromoney Publications PLC, 1995. 174 s. ISBN 1 85564 461 4.

15 MUNARI, F., ORIANI, R. *The Economic Valuation of Patent Methods and Applications*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing Limited, 2011. 371 s. ISBN 978-1-84844-548-2. s. 90.

16 Tamtéž, s. 96.

za standard se pak nachází ve velmi výhodné pozici, kdy si může diktovat vyšší licenčních poplatků a de facto tak určovat, které podniky smí vstoupit na trh. Vzhledem k minulým případům, kdy jednotlivé podniky zatajovaly vlastnictví patentu až do přijetí standardu, se rozvinula praxe, že majitel patentu, který jeho existenci nezveřejní a přitom se podílí na procesu vytváření standardu, není oprávněn požadovat licenční poplatky za využívání dané technologie.

Závěrem je ještě nutno zmínit zvláštní strategii subjektů, které samy nevyvíjejí nové technologie, ani nežádají o patenty, ale skupují patenty a následně je licencují. Jedná se o tzv. patentové trolly. Tyto subjekty často vyhledávají klíčové patenty od krachujících společností, kdy mohou vynaložit pouze malou počáteční investici a následně ji zhodnotit licencováním. Patentová trollové mohou své pozice zneužít a jednat proti hospodářské soutěži. V případech, kdy však jejich jednání hospodářskou soutěž neohrožuje, je tento způsob podnikání naprosto legální a dá se říci, že poskytuje alespoň určité finanční zadostiučinění podnikům, které nebyly schopny svých patentů využít.

V souvislosti se strategickým využíváním patentů je na závěr ještě nutno zmínit, že ochrana vlastního vynálezu pomocí patentu nemusí být z hlediska dlouhodobých cílů podniku tím nejlepším řešením. Alternativou k tomuto způsobu ochrany je ochrana vynálezu pomocí obchodního tajemství, tedy pomocí nesdělení principu fungování vynálezu veřejnosti a tím pádem zamezení možnosti jeho kopírování. Takováto ochrana je sice mnohem křehčí, dá se využít jen pro některé vynálezy a může být velmi složité ji zajistit, na druhou stranu však poskytuje ochranu po neomezeně dlouhou dobu a nevyžaduje složitý a nákladný proces žádosti o patent a jeho následného udržování.

S ohledem na uvedené strategie a jejich případné budoucí využití je nyní vhodné zmínit se alespoň stručně o budoucím vývoji patentového práva a nastítnit tak další možnosti při rozhodování o žádosti o udělení patentu.

5. Budoucnost patentového práva

Patentové právo se vyvíjí jako každé další právní odvětví. Přestože zatím neexistují studie jasně prokazující vztah závislosti vývoje patentového práva na ekonomickém vývoji, lze z posledních událostí usuzovat, že jedním z výsledků nedávné celosvětové finanční krize a pokračující finanční krize některých států v Evropské unii byla právě změna patentového práva pro celou EU. S platností od 20. ledna 2013 a účinností od 1. ledna 2014 se zavádí nové nařízení o jednotných pravidlech pro udělení patentů v Evropské unii.¹⁷ Toto nařízení by mělo usnadnit žádost o vydání patentu ve všech státech EU a zároveň toto řízení podstatě zlevnit. Evropský patent by tak měl v budoucnu stát 4.275 euro v porovnání se současnými náklady ve výši kolem 36.000 euro za patentové žádosti ve všech členských státech. Účelem přijetí

uvedeného nařízení je zejména podpořit konkurenceschopnost malých a středních podniků v Evropě a pravděpodobně i ochránit trh před americkými, čínskými a japonskými producenty, kteří by mohli zaplavit trhy v určitých státech EU produkty, jež jsou chráněny patentem jen v některých členských státech. Určitým subjektům budou při žádosti o EU patent prostřednictvím Evropského patentového úřadu navraceny poplatky za oficiální překlad a dále se sníží poplatky za udržování patentu. S účinností od 1. ledna 2014 by také měl být zřízen jednotný patentový soud, a to na základě mezinárodní dohody, kterou musí ratifikovat minimálně 13 států, mezi nimiž musí být Německo, Francie a Velká Británie.

Teprve v budoucnu se ukáže, jaký dopad bude mít přijetí uvedeného nařízení na ekonomiku EU a zda bude tento konstrukt udržitelný. V současné době se však tento krok jeví jako velmi příznivý a mající potenciál skutečně zlepšit podmínky podnikání zaměřeného na vývoj a inovace.

6. Závěr

Patentové právo je především nástrojem, který slouží ke strategické ochraně nejenom vlastních investic, ale především budoucích zdrojů příjmů. Jako takové poskytuje vlastníku patentu zejména právo vyloučit ostatní z užívání vlastních inovativních postupů a výsledků, které mu zajišťují konkurenční výhodu. Patentové právo však nepředstavuje jedinou možnost ochrany vlastního vynálezu. Alternativou k ochraně pomocí patentů je v určitých případech využití možnosti chránit duševní vlastnictví pomocí obchodního tajemství. Tato ochrana může být v mnoha případech mnohem účinnější než ochrana pomocí patentu, který je ze svojí povahy veřejný a poskytuje ochranu pouze po předem stanovenou omezenou dobu.

Při podávání žádosti o patent čelí vynálezce a jeho patentový zástupce několika omezením, z nichž nejzávažnějším je nejistota o stavu techniky a o podaných ale zatím nezveřejněných žádostech o udělení patentu. Při samotné tvorbě žádosti je už v této fázi vzít v úvahu strategické cíle budoucího majitele a možnosti využití patentované technologie pro různé účely a například licencování v různých odvětvích. Znalost jednotlivých strategií v patentovém právu může zachránit podnik, který je neúspěšný v produkci samotných výrobků, ale dokáže vyvíjet nové technologie a následně je vhodně strategicky licencovat. Některé společnosti využívají schopnosti strategicky udělovat licence k patentům pro různá odvětví a různé geografické zóny jako hlavní nebo i jediný zdroj příjmu.

Tak jako však představuje patentové právo vynikající nástroj pro dosahování vlastních obchodních cílů, je zároveň i zdrojem určitých omezení a hrozeb, které mohou přijít od ostatních soutěžitelů využívajících stejné strategie.

¹⁷ European Parliament. *Parliament approves EU unitary patent rules* [online]. 2012 [cit. 12. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/pressroom/content/20121210IPR04506/html/Parliament-approves-EU-unitary-patent-rules>